

Provinciale Staten

Clustercode NW
Ons kenmerk DOC-00782796
Bijlage(n) 1

Uw kenmerk -
Maastricht 27 mei 2025
Verzonden 27 mei 2025

Onderwerp

Mededeling portefeuillehouder inzake beleidsevaluatie en beleidswijziging Aziatische hoornaar

Geachte Staten,

Bij de evaluatie van het plan van aanpak invasieve exoten¹ in 2024 is beloofd om na het bestrijdingsseizoen van 2024 de aanpak van de Aziatische hoornaar te evalueren. In bijlage vindt u deze evaluatie. De beleidsevaluatie gaf aanleiding tot een beleidswijziging. Deze vindt u aansluitend op de evaluatie.

Deze beleidswijziging bleek noodzakelijk omdat de aanpak tot op heden niet heeft geleid tot het voorgenomen beleidsdoel 'verwijdering van de Aziatische hoornaar'. Ondanks maximale inzet op opsporing en bestrijding worden in de praktijk teveel nesten gemist waardoor het daaropvolgende jaar een veelvoud aan nesten moet worden bestreden worden en ook steeds meer middelen moeten worden ingezet.

In het beleidsadvies van EIS Kenniscentrum Insecten² wordt geconcludeerd dat de opmars niet is te stoppen. Om de groei van de soort effectief te beheersen zou jaarlijks minstens 88-91 % van de nesten bestreden moeten worden. Bestrijding met als doel volledige verwijdering wordt niet haalbaar geacht. Daarnaast wordt de impact van de Aziatische hoornaar op de biodiversiteit over het algemeen als beperkt ingeschat. Impact op lokaal voorkomende kwetsbare soorten en op de biodiversiteit in natuurgebieden wordt voorstelbaar geacht maar onvoldoende onderzocht. Beheersmaatregelen moeten daarnaast evenredig zijn en gebaseerd op een kosten-batenanalyse.

¹ Mededeling portefeuillehouder inzake evaluatie Plan van aanpak invasieve exoten 2024, 2 juli 2024, ID 123473, <https://limburg.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Item/6bd9604e-d406-4507-a938-026919bffa7f3> Limburgs Plan van aanpak invasieve exoten 2021, zie: www.limburg.nl/publish/pages/5249/plan_van_aanpak_invasieve_exoten_1.pdf

² Zeegers T., Buesink R. (2024), Hoe verder met de Aziatische hoornaar? – Beleidsadvies. Rapportnummer: EIS2024-06. Zie: <https://kenniscentruminsecten.nl/publicaties/hoe-verder-met-de-aziatische-hoornaar-beleidsadvies/>

De realiteit is dat we moeten leren samenleven met de Aziatische hoornaar en proberen de negatieve impact ervan zoveel mogelijk te beperken. Dit is in lijn met de reeds in 2021 landelijk gewijzigde status van de Aziatische hoornaar van artikel 17 (verwijderopgave) naar artikel 19-soort (beheersopgave) van de EU-Exotenverordening nr. 1143/2014.

Afgelopen jaren is de Aziatische hoornaar van 'vroeg stadium van invasie' gegaan naar 'wijdverspreid en gevestigd'. Deze omslag betekent ook een verandering in de provinciale rol, taak en verantwoordelijkheid. Waar de provincie bij artikel 17-soorten het initiatief neemt en de kosten draagt met als doel volledige verwijdering, ligt bij artikel 19-soorten de primaire verantwoordelijkheid voor de beheersopgave bij terreinbeheerders- en eigenaren zelf en heeft de provincie een ondersteunende rol.

Voortaan zal Gedeputeerde Staten bij de aanpak van de Aziatische hoornaar prioriteren op het belang waarvoor zij in gevolge de EU-Exotenverordening aan de lat staat, namelijk het voorkomen van negatieve impact op inheemse soorten. Hierbij zal zij prioriteren op het bestrijden van nesten in de buurt van insectenhotspots en kwetsbare Natura2000-gebieden en Natuurnetwerk-gebieden.

Dit betekent dat in Limburg van het opsporen en bestrijden van alle nesten van de Aziatische hoornaar gegaan wordt naar het geprioriteerd bestrijden in gebieden waar de Aziatische hoornaar potentieel een bedreiging kan vormen voor de Limburgse biodiversiteit.

Daarnaast zal de provincie gemeenten ondersteunen bij het inregelen van hun nieuwe rol. Vanuit de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor de fysieke leefomgeving zullen gemeenten bij het loslaten van de volledige bestrijding door de provincie vaker te maken gaan krijgen met nesten die overlast geven of een gevaar kunnen opleveren voor de volksgezondheid. Gedeputeerde Staten zal kijken waar de belangen van de imkerij overlappen met de biodiversiteitsopgave van de provincie en daarbij de inzet van vrijwilligers ondersteunen. Om meer inzicht te krijgen in waar prioritering noodzakelijk is wordt onderzoek uitgezet naar de impact van de Aziatische hoornaar op de Limburgse biodiversiteit in kwetsbare gebieden.

De insteek van het beleid is om de uitwerking ervan in gezamenlijkheid en in afstemming met de betrokken partijen invulling te geven. De aanpak zal na een jaar geëvalueerd worden en uw Staten zullen hierover geïnformeerd worden.

Gedeputeerde Staten van Limburg
namens dezen,

Léon Faassen

Bestrijding Aziatische hoornaar

Beleidsevaluatie 2024 en beleidswijziging 2025

1. Inleiding

Sinds 2022 wordt de Aziatische hoornaar (*Vespa velutina*) in Limburg actief bestreden in opdracht van de provincie. Na drie jaar bestrijden is er meer inzicht in hoe hard de verspreiding gaat, hoeveel nesten er zijn verwijderd en hoe kosteneffectief de bestrijding is. Bij de evaluatie van het *Limburgse Plan van aanpak invasieve exoten 2024* is toegezegd om de bestrijding van de Aziatische hoornaar eind 2024 te evalueren en hieruit lessen te trekken voor de aanpak in 2025.¹

In paragraaf 2 benoemen we eerst de provinciale bevoegdheid, rol en taak bij de bestrijding van invasieve exoten in het algemeen en de Aziatische hoornaar in het bijzonder. Hierbij is het vooral belangrijk om op te merken dat er in de afgelopen periode voor wat betreft de bestrijding van de Aziatische hoornaar een omslag heeft plaatsgevonden van een verwijderingsopgave naar een beheersopgave en dat dit implicaties heeft voor wie verantwoordelijk is voor de bestrijding.

In paragraaf 3 evalueren we het gevoerde beleid sinds het begin van de invasie van de Aziatische hoornaar in Limburg en houden we de resultaten van de bestrijdingsinspanningen tegen het licht van het recente beleidsadvies over hoe verder met de Aziatische hoornaar. Hierbij is het vooral belangrijk om op te merken dat het zoveel mogelijk blijven opsporen en bestrijden (de huidige aanpak) vanuit het perspectief biodiversiteit niet (kosten)effectief blijkt en dat een andere prioritering bij inzet van middelen is aangewezen.

In paragraaf 4 wordt de balans opgemaakt en een gewijzigde aanpak voorgesteld bestaande uit vier beleidspijlers. Uitgangspunt van dit beleid is dat er sprake is van een gezamenlijke verantwoordelijkheid, ieder vanuit zijn eigen belangen en taakopgave. Hierbij prioriteert de provincie qua bestrijding op haar taakopgave biodiversiteit en zet middelen in om nesten te bestrijden in de buurt van biodiversiteitshotspots. Daarnaast ondersteunt de provincie vrijwilligers vanuit de imkerij en gemeenten bij de organisatie van bestrijding op lokaal niveau en worden er middelen ingezet om de impact van de Aziatische hoornaar op lokale biodiversiteit verder te onderzoeken ten behoeve van de onderbouwing van toekomstig beleid.

In bijlage is aanvullende achtergrondinformatie over de Aziatische hoornaar en de gebruikte terminologie opgenomen.

2. Rol en taak Provincie

2.1. Achtergrond: biodiversiteitsopgave vanuit EU-Exotenverordening

Sinds 2018 zijn de provincies in het kader van hun wettelijke taak ten aanzien van natuurbescherming verantwoordelijk voor de uitvoering van de *EU-Exotenverordening nr. 1143/2014*. Deze wettelijke taak van Gedeputeerde Staten volgt uit artikel 2.18 (lid 1, sub g onder 3) van de Omgevingswet (Ow) en artikel 3.67 van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl).

¹ Mededeling portefeuillehouder inzake evaluatie Plan van aanpak invasieve exoten 2024, 2 juli 2024, ID 123473, <https://limburg.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Item/6bd9604e-d406-4507-a938-026919bff7f3>

Het doel van EU-Exotenverordening is de introductie, verspreiding en impact van invasieve exoten in Europa te voorkomen en/of te beperken. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de zogenaamde *Unielijst*. Hierop staan soorten die een bedreiging vormen voor de Europese biodiversiteit. Voor deze soorten moeten provincies maatregelen initiëren. Hierbij wordt qua vereiste maatregelen onderscheid gemaakt tussen het stadium van invasie waarin de soort zich bevindt.

- ❖ **Artikel 17-soorten** (Provinciale categorie 1 soorten) zijn soorten van de Unielijst die zich meestal nog niet in Nederland gevestigd hebben of nog maar zeer beperkt aanwezig zijn. Voor deze soorten geldt een verwijderingsplicht. Provincies hebben hiervoor de verantwoordelijkheid en nemen het voortouw bij de bestrijding.
- ❖ **Artikel 19-soorten** (Provinciale categorie 2 soorten) zijn soorten van de Unielijst die zich definitief in Nederland gevestigd hebben.² Als de soort wijdverspreid is en volledige verwijdering niet langer haalbaar is geldt niet langer een verwijderingsplicht maar een beheersopgave. Dit om verdere achteruitgang van de biodiversiteit zoveel mogelijk te voorkomen. De terreineigenaren of -beheerders zijn (mede-)verantwoordelijk voor de uitvoering van deze beheersmaatregelen. Zij pakken de soort aan vanuit hun eigen belang of wettelijke taak. Provincies blijven wel eindverantwoordelijke voor de beheeraanpak maar kunnen hierbij een faciliterende en ondersteunende rol aannemen, zoals het beschikbaar stellen van kennis en financiële middelen en het stimuleren van samenwerking.

2.2. *Bestrijding Aziatische hoornaar: van verwijderingsopgave naar beheersopgave*

De Aziatische hoornaar staat op de Unielijst van de Exotenverordening. Aanvankelijk werd de soort aangemerkt als Artikel 17-soort. In 2021 is echter op initiatief van het toenmalige Ministerie van LNV de status van de Aziatische hoornaar in Nederland veranderd van artikel 17-soort '*vroeg stadium van invasie*' (verwijderingsopgave) naar artikel 19-soort '*wijd verspreid*' (beheersopgave) omdat volledige verwijdering van de Aziatische hoornaar in Nederland niet meer haalbaar was. Dit had te maken met een gebrek aan efficiënte/effectieve opsporingsmethodes op dat moment. Deze zijn pas in een gevorderd stadium van de invasie ontwikkeld en op de markt gekomen.

Desondanks hebben provinciale besturen destijds afgesproken om "*zoveel als (redelijkerwijs) mogelijk de verdere verspreiding van Aziatische hoornaars in Nederland te voorkomen door bestrijding van gevalideerde meldingen*" en dus om de soort voorlopig te blijven bestrijden als een artikel 17-soort.³

Dit was in lijn met het Limburgse plan van aanpak invasieve exoten⁴ waarin de Aziatische hoornaar als een provinciale verwijderingssoort (Provinciale categorie 1-soort) werd aangeduid. Voor deze soorten neemt de provincie het initiatief tot maatregelen en draagt de kosten.

² Een soort kan als gevestigd worden beschouwd als deze drie opeenvolgende jaren in een gebied overleeft én voortgeplant heeft. In Nederland wordt onderscheid gemaakt tussen twee groepen binnen de artikel 19-soorten. Soorten waarvoor nog een eliminatieopgave bestaat en soorten waarvoor een beheersopgave bestaat. De eerste groep betreft soorten van de Unielijst die al wijdverspreid waren voor de inwerkingtreding van de Exotenverordening maar die nog wel volledig verwijderd zouden kunnen worden mits een langdurige en gecoördineerde aanpak

³ Besluit van de Bestuurlijke Adviescommissie Vitaal Platteland (BACVP) van het Interprovinciaal Overleg (IPO) op 4 juni 2021.

⁴ Limburgs Plan van aanpak invasieve exoten 2021, zie:

www.limburg.nl/publish/pages/5249/plan_van_aanpak_invasieve_exoten_1.pdf

Omslagpunt al bereikt in 2021

Wettelijke grondslag	Opgave	Taak provincie
Art 17 EU Exotenverordening (Provinciale categorie 1) - Nieuw gevestigde exoten - Vroeg stadium invasie	Te verwijderen Unielijstsoort (eliminatie-opgave) Gehele verwijdering is nog mogelijk	Provincie - neemt het initiatief bij de te nemen maatregelen - draagt de kosten.
Art 19 EU Exotenverordening (Provinciale categorie 2) - Gevestigde soorten - Wijdverspreid aanwezig	Te beheersen Unielijstsoort (beheersopgave) - Verwijdering niet meer mogelijk - Opgave: beheersbaar houden: - Voorkomen verdere verspreiding - Indammen verspreiding - Uitroeien indien mogelijk en kosteneffectief	Provincies prioriteren op N2000 gebieden en>NNL gebieden en hebben beleidsvrijheid bij de aanpak. (mede-)financieren van projecten, - stimuleren of faciliteren van samenwerking - uitvoeren van onderzoek - informatievoorziening Terreineigenaren nemen hun (mede-) verantwoordelijkheid vanuit hun belangen

2.3. Provinciale gezamenlijke koers verlaten bij bestrijding Aziatische hoornaar

Aankankelijk kwam de Aziatische hoornaar vooral in de zuidelijke provincies voor. Intussen heeft de soort zich verspreid naar alle provincies. Het zwaartepunt van de verspreiding ligt wel nog steeds in de zuidelijke provincies, maar ook in de noordelijke provincies komen steeds vaker meldingen binnen. De afgelopen jaren hebben de zuidelijke provincies fors ingezet op de bestrijding in de hoop de opmars naar noordelijke provincies tegen te kunnen houden of in ieder geval te vertragen. Helaas hebben deze inspanningen de verspreiding niet kunnen indammen. In de noordelijke provincies is bestrijding van alle gemelde nesten soms nog mogelijk maar in het zuiden lopen de provincies tegen hun financiële en capaciteitsgrenzen aan. Er is daarom een kentering ontstaan in de gezamenlijke koers. Provincies kiezen nu ieder hun eigen beleidslijn.

3. Evaluatie aanpak in Limburg 2020 t.e.m. 2024

In Nederland is in september 2017 voor het eerst een nest van de Aziatische hoornaar waargenomen, in Zeeland.

3.1. Vroeg stadium van invasie in Limburg: 2020 - 2021

Sinds de zomer van 2020 wordt de Aziatische hoornaar ook in Limburg waargenomen. De soort verspreidt zich sindsdien gestaag richting het noordoosten van Nederland.⁵ Tijdens de eerste jaren waarin de Aziatische hoornaar in Nederland werd waargenomen -maar nog niet was gevestigd- gaf de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) meldingen van nesten door aan de betreffende provincie en lieten ze ook zomernesten opsporen door deskundigen. De provincie gaf vervolgens opdracht om de gevonden nesten te verdelgen. In Limburg zijn **in 2020 en 2021** verschillende nesten opgespoord en verdelgd, vooral in de noordelijke helft van Zuid-Limburg⁶.

⁵ Slikboer, L. & Zeegers, T., 2021. *De Aziatische hoornaar in Nederland: Ervaringen 2017-2020*, EIS Kenniscentrum Insecten: https://www.eis-nederland.nl/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?command=core_download&entryid=1012&language=nl-NL&PortalId=4&TabId=563

⁶ Stein, Sittard, Oirsbeek, Heerlen

3.2. Toename van invasie: 2022

In verband met de toename van de verspreiding heeft Gedeputeerde Staten in 2022 de bestrijding van de Aziatische hoornaar actief opgepakt door i.s.m. Instituut voor Natuurbeschermingseducatie (IVN) en Stichting EIS Kenniscentrum Insecten online voorlichtingsbijeenkomsten te organiseren en nesten te gaan opsporen en verdelgen. In 2022 is, samen met de provincie Noord-Brabant, een pilot uitgevoerd door NatuurlijkRob waarin de nesten van de Aziatische hoornaar met zenders werden opgespoord en daarna verwijderd met de stofzuigermethode. De pilot kostte in Limburg 42.225 euro en was succesvol. De ontwikkelde manier van bestrijden is door de provincie voortgezet. Tijdens de pilot in 2022 zijn 3 koninginnen gevangen en 6 primaire nesten en 15 secundaire nesten verwijderd.⁷

3.3. Gevorderd stadium van invasie: 2023 - 2024

In verband met de toename van de verspreiding en daarmee de verwijderingsopgave heeft provincie Limburg in 2023 via een meervoudige onderhandse aanbesteding een opdracht verleend aan het bedrijf NatuurlijkRob. In principe was de opdracht uitgezet voor 4 jaar (2023 t/m 2026), met een bestedingsplafond van 215.000 euro. De inzet was om alle nesten te bestrijden. In 2023 bleek al bijna het dubbele van het voor dat jaar geraamde budget nodig door het hoge aantal nesten. In 2023 werden 16 koninginnen gedood, 8 primaire nesten en 61 secundaire nesten verwijderd⁸.

In 2024 bleek wederom het geraamde budget onvoldoende om alle gemelde nesten te bestrijden. Om toch door te kunnen gaan met de bestrijding is toen het volledig geraamde budget voor 2025 naar 2024 geschoven. Daarbovenop is nog 40.000 euro aan extra middelen ingezet die hier niet voor voorzien waren. Dit om toch nog alle nesten tot 15 november zo maximaal mogelijk te verwijderen. In 2024 zijn in totaal 107 koninginnen gevangen en gedood, 286 primaire danwel secundaire nesten gevonden waarvan er 244 bestreden konden worden⁹.

Eind 2024 is de opdracht voor 2025 stopgezet in verband met het bereiken van het aanbestedingsplafond binnen de eerste twee jaren van de opdracht.

Figuur 1 Overzicht van de aanpak van de bestrijding van de Aziatische hoornaar

Jaar	Verspreiding	Aanpak	Resultaat	Budget
2017	Eerste waarneming nest in Zeeland	NVWA: melding en opsporing		
2020	Eerste waarnemingen in Limburg – nog niet gevestigd	NVWA: melding en opsporing Provincie: verdelging nesten		

⁷ Janssen R. & Voesten, R., 2022. *Pilot zoeken en bestrijden Aziatische hoornaars in Limburg en Noord-Brabant. Testen en (door)ontwikkelen van oude en nieuwe(re) technieken*. Bionet Natuuronderzoek, Stein/ NatuurlijkRob, Siebengewald.

⁸ Natuurlijk Rob, 2024-01, *Zoeken en bestrijden Aziatische hoornaars in Limburg en Noord-Brabant. Testen en (door)ontwikkelen van oude en nieuwe(re) technieken*.

⁹ Natuurlijk Rob, 2025-1. Conceptrapport *Bestrijden en zoeken van nesten Aziatische hoornaars in Limburg en Noord-Brabant*. Het einde van het effectieve bestrijdingsseizoen is 15 november. Uit ervaring blijkt dat het verwijderen van nesten na 15 november minder zinvol is omdat de koninginnen dan in toenemende mate zijn uitgevlogen.

2021	Waarnemingen vooral in noordelijke helft van Z-Limburg – nog niet gevestigd	NVWA: melding en opsporing Provincie: verdelging nesten	Wijziging status van art 17-soort naar art 19-soort EU-Exotenverordening, van verwijderingsopgave naar beheersopgave	680 €
2022	Pilot opsporing en bestrijding	In opdracht van GS bestrijding door NatuurlijkRob	3 koninginnen gedood 21 nesten bestreden	36.410,74 €
2023	MOA Aanbesteding voor 4 jaar (2023 t/m 2026), plafond 215.000 euro	In opdracht van GS bestrijding door NatuurlijkRob	16 koninginnen gedood 69 nesten bestreden	102.548,75 €
2024	Inzet van 40.000 euro aan extra middelen	In opdracht van GS bestrijding door NatuurlijkRob	107 koninginnen gedood, 244 nesten bestreden	163.680,00 €
2025	Opdracht aan NatuurlijkRob is stopgezet ivm het bereiken van het aanbestedingsplafond.	Beleidsvaluatie Beleidswijziging	.	Totaal 303.319,50

3.4. Evaluatie van de bestrijding in Limburg

Sinds 2022 zijn er in totaal 334 nesten bestreden in opdracht van Gedeputeerde Staten. Hiervoor werd een kleine 3 ton aan middelen ingezet uit het invasieve exotenbudget. Dit komt ongeveer overeen met het volledige wettelijke jaarbudget voor invasieve exoten¹⁰. Omdat de Aziatische hoornaar tot en met 2024 bestreden is alsof het nog steeds een artikel 17- soort is, is bij de inzet van middelen hierop ook geprioriteerd. Hierdoor konden dus minder of geen middelen ingezet worden voor de ruim 30 andere soorten op de Unielijst bij de EU-Exotenverordening die in Limburg voorkomen en waarvoor er ook een beheersopgave ligt.

Ondanks de maximale inzet op bestrijding van alle nesten afgelopen jaren zien we jaarlijks een vervieelvoudiging van nesten. Niet op alle locaties lukt het altijd om gemelde of opgespoorde nesten succesvol te bestrijden (voor 15 november, dus voordat de koninginnen gaan uitvliegen). Daarnaast worden tijdens het bestrijdingsseizoen ook veel nesten gemist door de dichte bladgroei en de verborgen locatie hoog in de bomen. Elk jaar moeten er steeds meer nesten bestreden worden en zijn er dus ook steeds meer middelen nodig. De vraag is of het continueren van het bestrijden van alle nesten zinvol is en of het verantwoord is hier een aanzienlijk deel van het budget voor exotenbestrijding in te blijven zetten.

Daarnaast blijkt dat slechts een klein deel van de nesten van de Aziatische hoornaar terug te vinden is in of nabij natuurgebieden. De Aziatische hoornaar blijkt eerder een cultuurvolger. De meeste nesten worden gevonden in eerder verstedelijkte of landelijke gebieden waar vooral de makkelijk te bejaagbare

¹⁰ Jaarlijks budget van 315.000 euro. Bij deze wettelijke middelen wordt geprioriteerd op artikel 17 soorten waarvoor de provincie een resultaatverplichting heeft, namelijk een verwijderingsopgave. Deze middelen worden bijvoorbeeld ingezet voor de bestrijding van de wasbeer.

antropogene soorten (waaronder dus ook de gedomesticeerde honingbij) ten prooi vallen aan deze generalistische en opportunistische jager.

3.5. *Beleidsadvies EIS*

In opdracht van de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland is een beleidsadvies gevraagd over hoe verder met de Aziatische hoornaar. Om deze vraag te beantwoorden heeft EIS Kenniscentrum Insecten een analyse gemaakt van bestaand onderzoek¹¹. Hieruit concluderen zij dat de Aziatische hoornaar geen significante bedreiging vormt voor de biodiversiteit in Nederland. Hoewel de populatie zich momenteel exponentieel uitbreidt en de uiteindelijke omvang nog niet vaststaat, richt de soort zich in haar jachtgedrag voornamelijk op cultuurvolgende insecten. De prooikeuze van de Aziatische hoornaar is opportunistisch en wordt sterk bepaald door het lokale aanbod. De meeste prooien bestaan uit limonadewespen (*Vespula*), vliegen (Diptera) en (honing)bijen (*Apis*). Hommels en dagvlinders worden slechts incidenteel als prooi gerapporteerd en andere insectengroepen, zoals kevers en wantsen, worden grotendeels gemeden.

Het hoge aandeel limonadewespen en vliegen in het dieet van de Aziatische hoornaar kan volgens het instituut zelfs als ecologisch nuttig worden beschouwd. Er zijn op dit moment volgens EIS geen aanwijzingen dat de soort een negatief effect heeft op inheemse insectenpopulaties. Enkel in uitzonderlijke gevallen, zoals bij nesten in natuurgebieden, is het voorstelbaar dat een groter aandeel niet-cultuurvolgende soorten in het dieet voorkomt, maar hier is onvoldoende onderzoek naar gedaan waardoor hier bewijs voor ontbreekt.

Onderzoekers concluderen dat bestrijding de opmars van de Aziatische hoornaar niet kan stoppen. Om de groei van de soort effectief te beheersen, zou jaarlijks minstens 88-91% van de nesten bestreden moeten worden. Dit percentage is onhaalbaar vanwege de beperkte detectiemogelijkheden en de hoge kosten. Veel nesten blijven onopgemerkt. Ondanks aanzienlijke opsporings- en bestrijdingsinspanningen is er sprake van een jaarlijkse groei van het aantal nesten met een factor 5 – 7. De bestrijding kost gemiddeld 600 euro per nest (primaire en secundaire nesten). De kosten voor moeilijk te ruimen nesten (dit is in het Limburgse heuvelland bij hoge bomen het geval) zijn aanzienlijk hoger.

Om deze reden wordt een verwijderingsopgave als onuitvoerbaar beschouwd en afgeraden. Daarnaast wordt het gebruik van (de op het moment van het rapport beschikbare) vallen om koninginnen te vangen ontmoedigd vanwege de beperkte mate van selectiviteit en/of effectiviteit hiervan als bestrijdingsmethode. Inzet van vallen (lokpotten) waarbij de hoornaar in leven blijft wordt wel als acceptabel en effectief opsporingsmiddel voor nesten gezien.

3.6. *Beleidswijziging zuidelijke provincies*

Ook in omliggende regio's bleek de forse inzet op bestrijding uiteindelijk onvoldoende effectief om echt impact te maken op de verspreiding. Dit heeft ook daar tot aanpassing van het beleid geleid. In alle gevallen is sprake van het afbouwen van volledige bestrijding naar beperkte of geprioriteerde bestrijding en overall is een verschuiving te zien van een uitsluitend provinciale verantwoordelijkheid naar een gezamenlijke verantwoordelijkheid van terreineigenaren ieder vanuit eigen taakopgaves. Deze afbouw van bestrijding in omringende regio's leidt tot een grotere dichtheid aan Aziatische hoornaarnesten in Limburg en heeft dus ook invloed op wat in Limburg nog realistisch is qua bestrijdingsambities.

¹¹ Zeegers T., Buesink R. (2024), Hoe verder met de Aziatische hoornaar? – Beleidsadvies. Rapportnummer: EIS2024-06. Zie: <https://kenniscentruminsecten.nl/publicaties/hoe-verder-met-de-aziatische-hoornaar-beleidsadvies/>

In Noord-Brabant werden afgelopen jaar de meeste nesten in opdracht van de provincie bestreden (733). Tegen het einde van het bestrijdingsseizoen bleek dat er niet alleen sprake was van een verdubbeling van het aantal nesten ten opzichte van het vorige jaar maar ook dat het budget dat voor dat jaar was gereserveerd al ruim was overschreden. Er is toen de keuze gemaakt om een tijdelijke prioritering aan te brengen in de bestrijding. Er werd half oktober besloten om tot het einde van het bestrijdingsseizoen alleen nog nesten binnen Natura 2000-gebied en nesten met steekgevaar (in woningen/laag bij de grond) te bestrijden. Het jaar 2025 wordt gezien als een transitiejaar waarin, naast bestrijding (tot het budget op is), gewerkt wordt aan een gezamenlijke aanpak met gemeenten en de imkerij, ieder vanuit zijn eigen rol en verantwoordelijkheid. Vanaf 2026 worden ook de middelen afgebouwd. Provincie Noord-Brabant heeft voor 2026 en 2027 111.000 euro gereserveerd voor de gezamenlijke aanpak en lokale bestrijding van nesten vanuit haar biodiversiteitsbelang.

In Zeeland werden in 2024 alle gemelde nesten indien mogelijk verwijderd. In opdracht van de provincie zijn er 311 nesten verwijderd. Afgelopen jaren is het grootste deel van het exotenbudget daar naar de bestrijding van de Aziatische hoornaar gegaan. Vanaf 2025 zal het budget en de inspanningen voor de Aziatische hoornaar afgebouwd gaan worden, maar in principe worden nu nog alle nesten bestreden. In 2025 zal nog 150.000 euro ingezet worden en in 2026 nog 50.000 euro.

Tot eind 2022 is er door de Vlaamse overheid een gebiedsdekkende bestrijding uitgevoerd waarbij 80% van de gemelde nesten is verwijderd. Toch is de populatie zich blijven uitbreiden en bleek uitroeien geen realistische optie meer. De Aziatische hoornaar wordt ook hier als wijdverspreid en gevestigd beschouwd en daarmee is niet langer alleen de Vlaamse overheid maar zijn ook andere partijen zoals terreineigenaren of – beheerders zelf verantwoordelijk voor de aanpak. De Vlaamse overheid ziet tevens toe op het weghalen van nesten in gevoelige natuurgebieden.

Ook in Duitsland wordt de volledige verdringing van de Aziatische hoornaar onrealistisch geacht en wordt maar in beperkte mate ingezet op bestrijding.

4. Beleidswijziging vanaf 2025

De provincie Limburg heeft afgelopen drie jaar maximaal ingezet op verwijdering van de Aziatische hoornaar. Uit de evaluatie van dit beleid blijkt dat deze inspanningen onvoldoende effectief waren en dat we moeten gaan leren samenleven met de Aziatische hoornaar. Het volledig verwijderen van de Aziatische hoornaar is daarmee in Limburg definitief een gepasseerd station.

4.1. Uitgangspunten

Vanaf 2025 is in Limburg niet langer sprake van een verwijderingsopgave maar van een beheersopgave voor de Aziatische hoornaar. Het eerdere beleid waarin de Aziatische hoornaar nog wordt bestreden als een artikel 17-soort komt hiermee te vervallen. Het beleid wordt in lijn gebracht met de artikel 19-status die de soort al heeft sinds 2021 in Nederland heeft.

Voor artikel 19-soorten geldt dat beheersmaatregelen doeltreffend moeten zijn. Het nemen van maatregelen moet evenredig zijn aan de impact van de soort op de biodiversiteit. Er mag een kosten-batenanalyse gemaakt worden waarbij er een risico-evaluatie plaatsvindt en waarbij beheersmaatregelen op basis van kosteneffectiviteit worden geprioriteerd. Op basis van de huidige bevindingen is het uitroeien en indammen van de Aziatische hoornaar geen realistische beheersopgave en weegt de maximale inzet

van middelen niet op tegen de baten. Dit betekent niet dat helemaal niets meer gedaan hoeft te worden maar wel dat gekeken moet worden waar de inzet van middelen wel nog nuttig is voor specifieke doelen. Binnen de provinciale beheersopgave prioriteert de provincie voortaan op het provinciale biodiversiteitsbelang en focust bij de bestrijding van de Aziatische hoornaar vanaf 2025 vooral op situaties waarin de beschermde inheemse flora en fauna potentieel in het geding is, dit vanuit het voorzorgsbeginsel. Hiervoor zijn de wettelijke middelen ten behoeve van exotenbestrijding ook voor bedoeld.

De Aziatische hoornaar brengt daarnaast ook risico's met zich mee voor de landbouw, bedrijfsmatige- of hobbymatige imkerij en de volksgezondheid (openbare veiligheid). Hiervoor staan andere partijen aan de lat. De beheersopgave van de Aziatische hoornaar is daarmee een gedeelde verantwoordelijkheid geworden die vraagt om een gezamenlijke aanpak, ieder vanuit zijn eigen rol en verantwoordelijkheden.

In lijn met het beleidskader *Perspectief voor het landelijk gebied*¹² hecht Gedeputeerde Staten belang aan een gezamenlijke aanpak van wijdverspreide invasieve exoten zoals de Aziatische hoornaar en zal hierbij actief de verbinding zoeken met betrokken partijen en waar sprake is van een gedeelde taakopgave deze ondersteunen. Hierbij is het streven om de beheersing op termijn onderdeel te laten uitmaken van het reguliere (natuur)beheer.

4.2. Beleidslijn

Het beleid voor de beheersopgave van de Aziatische hoornaar bestaat uit 4 pijlers.

4.2.1. Pijler 1: Provincie prioriteert op biodiversiteitsopgave

Er zal een nieuwe provinciale aanbesteding worden gedaan (in de vorm van een raamovereenkomst) voor het verwijderen van hoofdzakelijk secundaire nesten. Niet alle secundaire nesten zullen meer bestreden worden maar er zal worden gewerkt op basis van onderstaande prioritering. Het is dus niet zo dat er geen nesten meer bestreden zullen gaan worden. Wel zullen de middelen doelgerichter ingezet gaan worden.

- ❖ Biodiversiteitshotspots: Gekeken zal worden in welke Natura-2000 en NNN-gebieden (of in insectenhotspots daarbuiten) sprake is van bijzondere soorten en waar onverstoord bestuiving belangrijk is voor het voortbestaan van kwetsbare flora. Op basis van ecologische inzichten en in afstemming met terreineigenaren zal in deze gebieden geprioriteerde bestrijding van nesten plaatsvinden.
- ❖ Provinciale terreinen: Secundaire nesten die zich op provinciale terreinen bevinden en die een acuut gevaar voor de volksgezondheid vormen of die fysieke overlast of gevaarstelling veroorzaken zullen geprioriteerd bestreden worden. Hierbij neemt de provincie haar verantwoordelijkheid als terreineigenaar.
- ❖ Ondersteuning van gemeenten: In de toekomst zullen terreineigenaren zelf beleid moeten maken voor het bestrijden van overlast door de Aziatische hoornaar en zullen zij deze bestrijding ook zelf moeten gaan organiseren. Omdat dit een nieuwe taak is waar vooral gemeenten mee te maken zullen krijgen wil de provincie in 2025 als vangnet dienen voor acute situaties waarin terreineigenaren niet zelf meteen een bestrijder kunnen inschakelen. Deze prioritering zal nog nader uitgewerkt worden in afstemming met gemeenten.

¹² Beleidskader 2024-2027 | Perspectief voor het landelijk gebied, p. 65

De provincie wil dat alleen (erkende/ervaren) Aziatische hoornaar bestrijders (secundaire) nesten gaan verwijderen. Bij dit specialistisch werk moet veiligheid voorop staan en moet gewerkt worden met natuurvriendelijke methodes.

4.2.2. Pijler 2: Provincie ondersteunt gemeenten

Gemeenten zijn de eerste verantwoordelijke voor de fysieke leefomgeving. Dit is het uitgangspunt in de Omgevingswet (art 2.3 Ow). De gemeenten staan het dichtst bij de burger en zijn daarom het eerste aanspreekpunt voor een veilige en leefbare omgeving.

Afgelopen jaren heeft de provincie de bestrijding van de Aziatische hoornaar volledig voor haar rekening genomen omdat bestuurlijk was afgesproken om de soort als artikel 17-soort te blijven bestrijden ondanks dat de soort intussen een artikel 19 soort was geworden. Hierdoor is de indruk ontstaan dat alleen de provincie verantwoordelijk (of bevoegd) is voor de bestrijding van de Aziatische hoornaar. Terwijl voor wijdverspreide soorten (artikel 19-soorten) zoals de Aziatische hoornaar sprake is van een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Vanaf 2025 zullen gemeenten het eerste aanspreekpunt worden voor de burger bij overlast of onveilige situaties veroorzaakt door de Aziatische hoornaar. Gemeenten kunnen vanuit hun taak ten aanzien van de openbare orde en de volksgezondheid besluiten nesten te bestrijden. Gemeenten zullen hier zelf beleid voor moeten maken. De bestrijding dient te gebeuren op een natuurvriendelijke en veilige wijze conform de meest recente inzichten en ervaringen. Het gebruik van insecticiden is alleen in uitzonderlijke gevallen (in en om het huis/gebouwen) toegestaan en moet zelfs daar waar mogelijk worden vermeden in verband met de schadelijkheid voor de biodiversiteit. De provincie is geen voorstander van het ondersteunen van de inzet van lentevallen voor koninginnen vanwege het ontbreken van voldoende onderbouwing voor de effectiviteit en selectiviteit en de potentiële nadelen ervan bij de inzet door burgers.

De provincie zal vanuit haar regierol gemeenten gaan ondersteunen bij het opnemen van deze rol door samen duidelijke kaders en een rolverdeling af te spreken en samen een communicatielijntje uit te werken. Hiervoor wordt een projectgroep gevormd die dit in onderlinge afstemming gaat uitwerken. Daarnaast zal de provincie voorzien in ondersteuning bij educatie, voorlichtingsmomenten en bij urgente bestrijdingssituaties.

4.2.3. Pijler 3: Provincie ondersteunt vrijwilligers

Afgelopen jaren hebben vrijwilligers van imkersverenigingen en zoekgroepen een belangrijke bijdrage geleverd aan het opsporen van nesten, het valideren van waarnemingen, het creëren van lokaal bewustzijn en het geven van voorlichting. Daarnaast hebben zij actief bijgedragen aan het verwijderen van laaghangende primaire nesten.

Vanaf 2025 zullen de nesten van de Aziatische hoornaar niet langer allemaal verwijderd worden in opdracht van de provincie. Toch blijft het doorgeven van waarnemingen en het valideren hiervan belangrijk om zicht te houden op de verspreiding, om te kunnen prioriteren bij de bestrijding en als onderbouwing van toekomstige beleidsinterventies. De provincie hecht daarom belang aan het blijven verzamelen van deze data en ondersteunt de vrijwillige inzet van een coördinatie hiervoor.

In afstemming met de gemeenten zal gekeken worden of lokale vrijwilligers een rol kunnen blijven spelen bij de aanpak van de Aziatische hoornaar. Gemeenten kunnen ervoor kiezen om preventief de kleine laaghangende voorjaarsnesten op risicolocaties aan te pakken. De aanpak van deze primaire nesten vroeg

in het seizoen voorkomt namelijk hoge kosten voor het verwijderen van hooghangende zomernesten in de nabijheid later in het seizoen. De provincie is bereid de inzet van vrijwilligers bij het opsporen en verwijderen te ondersteunen en zal hierover in gesprek gaan met gemeenten en het bestaande vrijwilligersnetwerk.

4.2.4. Pijler 4: Provincie zet in op onderbouwing prioritering beleid

De reden dat de Aziatische hoornaar op de Unielijst van de EU-Exotenverordening staat is omdat de soort een potentiële impact kan hebben op de inheemse biodiversiteit. In het eerder genoemde beleidsadvies van EIS staat dat biodiversiteit geen argument is voor de bestrijding van de Aziatische hoornaar. Tegelijk wordt aangegeven dat wanneer men zich toch zorgen maakt over schade voor biodiversiteit, men kan overwegen bij de bestrijding nesten in natuur prioriteit te geven. Dit omdat het voorstelbaar is dat prooien van hoornaars uit nesten in natuurgebieden in belangrijke mate bestaan uit niet cultuurvolgende en dus bijzondere insecten. Omdat de provincie als uitgangspunt bij de bestrijding van invasieve exoten het voorzorgsbeginsel hanteert prioriteert zij op de bestrijding van (secundaire) nesten nabij biodiversiteitshotspot in Natura 2000 of NNN-gebieden. Tot nu toe waren er maar sporadisch nesten in deze gebieden. Nesten die in 2025 worden verwijderd vanuit prioritering op potentiële biodiversiteitsimpact kunnen gebruikt worden om nader onderzoek te doen naar de prooikeuze. Om meer inzicht te krijgen in waar prioritering noodzakelijk is wordt onderzoek uitgezet naar de impact van de Aziatische hoornaar op de Limburgse biodiversiteit in kwetsbare gebieden. Artikel 19 van de EU-Exotenverordening spoort ook aan om waar passend maatregelen te nemen om de veerkracht van de ecosystemen ten aanzien van bestaande en toekomstige invasies te versterken. Ook deze vraag zal meegenomen worden in de voorgenomen onderzoeken.

4.3. Inzet middelen voor 2025

Het geraamde aandeel 2025 is reeds besteed in 2024. Daarnaast is in 2024 het budget opgehoogd met 40.000 euro. Voor de uitvoering van het hierboven genoemde beleid wordt vanuit het budget invasieve exoten 130.000 euro aan middelen vrijgemaakt en gereserveerd.

4.4. Evaluatie

Aan het eind van 2025 zal er een evaluatie van de aanpak plaatsvinden met betrokken partijen. Als hiertoe aanleiding is zal het beleid voor 2026 hierop aangepast worden.

Toelichting

Begrippen algemeen

- **Invasieve exoten:** uitheemse soorten (dieren of planten) die niet van nature in Nederland of een andere EU-lidstaat voorkomen en die door menselijk handelen hier toch in terecht zijn gekomen. De introductie of verspreiding van deze soorten is een bedreiging voor of kan schadelijk zijn voor de biodiversiteit en aanverwante ecosysteemdiensten. Een uitheemse soort is invasief wanneer deze zich snel (kan) verspreid(en) in oppervlakte en/of aantallen.
- **Bestrijding:** handelingen met als doel een invasieve exoot terug te dringen, ongeacht het eindresultaat, ten behoeve van verwijdering danwel beheersing
- **Verwijdering:** handelingen met als doel om een invasieve exoot volledig uit de Nederlandse natuur te verwijderen
- **Beheersing:** het toepassen van maatregelen om de (populatie)omvang van een specifieke invasieve exoot tot een minimum te beperken. Het doel van beheersing is de impact van de invasieve exoot op de inheemse biodiversiteit te verlagen naar een acceptabel niveau. Wat acceptabel is verschilt per situatie. Beheersing wordt hier gebruikt in de context van het provinciale biodiversiteitsbelang. Invasieve exoten kunnen ook impact hebben op andere maatschappelijke belangen zoals landbouw(economie) of volksgezondheid.
- **Exotenverordening:** EU-verordening nr. 1143/2014 over de bestrijding van invasieve exoten. Deze verordening is opgesteld ten behoeve van het beschermen van de Europese inheemse biodiversiteit tegen invasieve uitheemse soorten. De Exotenverordening trad in werking op 1 januari 2015.
- **Unielijst:** de Europese lijst van zorgwekkende invasieve uitheemse soorten die van nature niet voorkomen op het grondgebied van de Europese Unie en die onder de werking van de EU-Exotenverordening vallen en waarvoor maatregelen getroffen moeten worden. De lijst wordt met enige regelmaat herzien waardoor soorten ook van de lijst afgehaald kunnen worden of juist toegevoegd. De soorten die genoemd zijn op de Unielijst worden ook wel Unielijstsoorten genoemd.

Begrippen m.b.t. Aziatische hoornaar

- **Volksgezondheid:** De Aziatische hoornaar (*Vespa velutina*) is een wesp en vormt op dit moment geen grotere bedreiging voor de volksgezondheid dan andere inheemse wespen. De soort is doorgaans niet agressief jegens mensen en veroorzaakt minder steekincidenten dan bijvoorbeeld limonadewespen, mede omdat nesten vaak hoog in bomen zitten. De Aziatische hoornaar zoekt doorgaans de mens niet actief op maar bij verstoring binnen een meter van het nest zullen hoornaars het nest (met de koningin) wel massaal en agressief verdedigen met het risico op tientallen steken, hetgeen pijnlijk en potentieel gevaarlijk is. In zeldzame gevallen kan dit bij mensen met een overgevoeligheid voor gif leiden tot een anafylactische shock. Daarnaast lijkt bij een massale aanval het risico op oogletsel verhoogd omdat de Aziatische hoornaar niet alleen kan steken maar ook gif spuiten. Laaghangende nesten in bijvoorbeeld hagen vormen dus risicolocaties. In afstemming met gemeenten zal een voorlichtingscampagne uitgewerkt worden om risicovolle ontmoetingen te voorkomen. Het op eigen houtje onvakkundig verwijderen van nesten door leken wordt afgeraden omdat dit de kans op incidenten aanzienlijk verhoogd.

- **Primaire en secundaire nesten:** De Aziatische hoornaar bouwt verschillende soorten nesten. In het voorjaar start de koningin een *embryonest* dat uitgroeit tot een klein *primair nest* op beschutte locaties, zoals schuren of nestkastjes. In de zomer wordt dit verlaten en wordt een groter *secundair nest* (of zomer/najaarsnest) gebouwd met duizenden werksters, meestal hoog in bomen. De Aziatische hoornaar is daarom het meest zichtbaar in de nazomer en herfst, wanneer de nesten op hun grootst zijn.
- **Verspreiding:** Koninginnen kunnen in het najaar tientallen kilometers ver uitvliegen, wat bijdraagt aan een snelle verspreiding van de soort. De Aziatische hoornaar is een cultuurvolger, hij is met name te vinden in (rand)stedelijk gebied.
- **Predatie:** Werksters jagen in een straal van 2 kilometer rondom het nest en zijn opportunistische jagers. De Aziatische hoornaar voedt zich voornamelijk met vliegen, limonadewespen en (honing)bijen, afhankelijk van wat in de omgeving beschikbaar is. Een kolonie vangt tijdens haar levenscyclus ongeveer 11 kilogram insecten.
- **Impact op honingbijen:** De predatie op honingbijen is aanzienlijk, vooral in gebieden met een hoge bijendichtheid. Eén nest kan per seizoen duizenden honingbijen vangen, wat lokaal tot problemen voor imkers kan leiden.
- **Biodiversiteit:** De impact op de biodiversiteit is nog onderwerp van onderzoek, maar lijkt voor Nederland beperkt. De hoornaar bejaagt voornamelijk veelvoorkomende insecten en heeft vooralsnog geen bewezen negatieve invloed op kwetsbare of bedreigde inheemse soorten. De Aziatische hoornaar zou inheemse bestuivers kunnen afschrikken door te jagen op inheemse soorten bij bloeiende planten waardoor deze minder bestoven worden. Ook dit moet nog verder onderzocht worden.